

NÜFUS ARTIŞININ EKONOMİYE YAPTIĞI ETKİLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE TÜRKİYE'DEKİ YANSIMALARI

Avni BİRİNCİ

Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, ERZURUM

ÖZET: Bir ülkenin ekonomik ve politik yapısını yakından ilgilendiren nüfusta, son yıllarda görülen hızlı artışlar dikkati çekmektedir. Bu artışın ortaya çıkardığı sosyal, ekonomik ve siyasi sorunlar nedeniyle ekonomistler gelecekte büyük kıtlıkların olacağını ve insanlığı tehdit eden bir tehlike haline geleceğini ileri sürmektedirler. Nüfusun giderek artması, insan ihtiyaçlarının karşılanmasını güçleştirmekte, yetersiz beslenme ve açlık sorunu diğer sorunların kaynağı haline gelmektedir. Nüfus artışı milli geliri, istihdamı, gıda maddeleri tüketimini, eğitim ve sağlık harcamalarını ve konut ihtiyacı gibi konuları doğrudan ilgilendirmekte ve bu konunun üzerinde durulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

EVALUATION OF POPULATION INCREASE IN THE FRAMEWORK OF ITS IMPACTS ON ECONOMY AND ITS REFLECTIONS IN TURKEY

SUMMARY: In recent years, much attention has centered on the rapid increases in population that is closely associated with the economical and political situation of any country. The economists suppose that the large scarcities in the future due to social, economic and political issues will occur, and this problem will threaten the humanity. A rapid increase in the population has made difficult in meeting of human wants and other problems reveal due to malnutrition and starvation issues. National income, employment, consumption of food substances, education and health expenditures, and dwelling requirements are directly associated with the increase in population and this matter need to be taken into consideration.

GİRİŞ

Nüfus probleminin insanlık tarihinde medeniyetin doğuşundan önce mevcut olduğu söylenmektedir. Bu problemi ilk olarak ilmi şekilde ele alan İngiliz iktisatçısı Thomas Robert Malthus'tur.

Günümüzde gelişmiş ülkelerin nüfusu yılda ortalama %1'in altında, az gelişmiş ülkelerin %2.5'in üzerinde artarken, dünyada ortalama yıllık nüfus artış hızı %2 civarındadır (Anon., 1997). Gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki bu fark nedeniyle nüfus artış oranı, ülkelerin ekonomik gelişme derecelerinin demografik bir kriteri olarak kabul edilmektedir. Nüfus artış hızı, gelişme seviyesi ile ters orantılı olarak seyretmektedir.

Ekonomik kalkınma, nüfus başına düşen üretim veya gelir artışı olarak tanımlanabilir. Türkiye ekonomisi henüz yeterli gelişmeyi sağlayamamıştır. Şu anda nüfusun %40.9'u kırsal kesimde yaşamakta, tarımın milli gelirdeki payı %16.0 olmakta ve toplam ihracatın %9.0'ı tarımsal ürünlerden sağlanmaktadır (Anon., 1996). Kişi başına düşen geliri, hızlı nüfus artışı olumsuz yönde etkilemektedir. Nüfus artış hızı yavaşlatıldığı takdirde bugün için Avrupa ülkelerine göre çok düşük düzeyde bulunan kişi başına gelir miktarında artış sağlanabilecektir. Ancak milli gelirin artışında tek faktörün nüfus artış hızının azaltılması olmadığını, bunun yanında en önemli etkenin üretim artışının sağlanması olduğu da gözden kaçırılmamalıdır.

Türkiye'de günümüzde yaşanan kronik enflasyon baskısı, en önemli ekonomik sorunlar arasında yer aldığı gibi, hızlı nüfus artışı da sosyal yapının, hatta ekonominin diğer önemli bir sorunu olarak görülmektedir. Nitekim bugün aralarına katılmaya çalışılan Avrupa Birliği ülkelerinde yıllık nüfus artış hızı %1'in altında bulunduğu halde, Türkiye'de bu oran %2 civarında seyretmektedir (Cillov, 1996).

Bu doğrultuda nüfus tabiki artacaktır ve artmalıdır. Bu sayede atıl durumdaki doğal kaynakların kullanılması imkân dahiline girebilecek ve sosyal işbölümü sağlanabilecektir. Ancak bu kadar hızlı artışın birçok ekonomik ve sosyal sorunları da beraberinde getireceği gerçeği unutulmamalıdır. Nitekim hızla çoğalan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak, yani çoğalan insanları yeterince besleyecek, eğitecek ve sağlık hizmetleri verecek imkânlarında aynı ölçüde artırılmadığı görülmektedir. Bu açıdan nüfus artışı ile ülke kaynak ve imkânları arasında bir denge kurulması, günümüz toplumlarında, özellikle siyasi yöneticilerin en önemli uğraşı alanlarından birisi durumuna gelmiştir. Burada yalnızca birey sayısını bilmek yeterli olmayıp, nüfusun vasıfları ve buradaki gelişmelerin de takip edilmesi gerekmektedir. Türkiye'de genellikle nüfusun bu gibi vasıfları, önceleri 5 şimdi ise 10 yılda bir yapılmasına karar verilen nüfus sayımları vasıtasıyla belirlenmektedir. Bununla beraber günümüzde bilimsel yollarla yapılan araştırmalar, nüfusun çeşitli vasıflarını daha etkin bir şekilde ortaya çıkarma imkânını yaratmış bulunmaktadır.

Nitekim Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 1993 yılında Türkiye'de dördüncü nüfus ve sağlık araştırmasını gerçekleştirmiştir. Bu araştırmaya göre öncelikle Türkiye'de nüfus artış hızının yavaşladığını söylemek mümkündür. Her ne kadar Türkiye'de 5 yılda bir yapılan nüfus sayımlarında nüfusun 1990 yılında 56.5 milyon ve artış hızının %2.2 olduğu belirlenmiş ise de, asıl olan doğum ve ölüm oranı arasındaki farktan hareket edildiğinde, ülkenin yıllık tabii nüfus artışının %1.8 civarına çekildiği ve buna göre 2010 yılında Türkiye nüfusunun 76 milyona ulaşacağı beklenildiği açıklanmıştır. Ayrıca Türkiye'de kaba doğum oranı %0.23'lük seviyeye gerilediği gibi, kaba ölüm oranı da %0.7 civarına düşmüş bulunmaktadır. Sağlık hizmetlerindeki düzelleme sayesinde ortalama yaşam seviyesi %45.0 civarından, kadınlarda %70.0, erkeklerde %65.0'a yükselmiştir (Anon., 1994).

NÜFUS ARTIŞI İLE EKONOMİK GÖSTERGELER ARASINDAKİ İLİŞKİLER

1. Nüfus Artışı ile Milli Gelir Arasındaki İlişki

Kişi başına milli gelir, ülkeler arası ekonomik gelişme karşılaştırmalarında kullanılan en iyi ve ekonomik bir ölçüdür. Ekonomik gelişmeyi tayin eden ve belirleyen şartlardan biri fert başına düşen gelirin yüksek olması veya yıldan yıla artış göstermesidir (Pirimoğlu, 1975). Milli gelir/Nüfus miktarı şeklinde formüle edilebilen, kişi başına milli gelirin artması için ya milli gelirin artması veya nüfusun azalması ya da nüfus artışının, milli gelirdeki artıştan düşük olması gerekir. Türkiye nüfusu yılda ortalama (son 6 yılın ortalaması) %2.08 arttığına göre milli gelirdeki artışın bundan daha fazla olması durumunda, kişi başına düşen milli gelir artacaktır.

Tablo 1. Yıllar itibariyle Kişi Başına Düşen Milli Gelir
Table 1. National Income Per Capita in Recent Years

Yıllar	Kişi Başına Milli Gelir (\$)	Sabit İndeks 1980=100	Değişir İndeks	Toplam Nüfus	Nüfus Artış Oranı (%)
1980	1556	100.0	100.0	44.736.9	-
1985	1353	86.9	86.9	50.644.5	2.6
1990	2683	172.4	198.3	56.473.0	2.2
1991	2621	168.4	97.7	57.705.0	2.2
1992	2708	174.0	103.3	58.961.0	2.2
1993	3004	193.1	110.9	60.034.0	1.8
1994	2184	140.3	72.7	61.110.0	1.8
1995	2685	172.5	100.1	62.526.0	2.3

Kaynak: Anon., 1995, Anon., 1996.

1980-1995 döneminde dolar bazında kişi başına düşen milli gelir, 1980 yılında 1556 dolar iken, bu değeri baz olarak alacak olursak 1985 yılında kişi başına milli gelirden %13.1 azalma olmuş ve 1353 değerine ulaşmıştır. 1990 yılında bu değer 1980 yılına göre %72.4 artarak 2683 dolara ulaşmış ve 1995 yılında da %72.5'lik bir artışla 2685 dolar olmuştur.

2. Nüfus Artışı ile İşgücü Arzı ve İstihdam Arasındaki İlişkiler

Bir ülkede 14-65 yaş grubu içinde çalışmak isteyenlerin sayısına sivil işgücü arzı denilmektedir (Arıkan, 1995). Bu yaş grubundaki kişilerin toplamı faal (aktif) nüfus olarak nitelendirilmesine rağmen bunun içinde ev kadınları, öğrenciler, askerler, sakatlar, çalışmak istemeyenler de olduğundan dolayı işgücü arzı her zaman aktif nüfustan biraz daha düşüktür. Türkiye'de aktif nüfusun ortalama olarak %79'unun herhangi bir dönemde çalışmak istediği DPT tarafından hesaplanmıştır (Özçelik, 1985).

1980-1995 dönemlerinde aktif nüfus genellikle sabit bir seyir takip etmiştir. Aktif nüfustaki ortalama artışlar 1980-1985 arasında %1.08, 1985-1990 arasında %1.08, 1990-1995 arasında da %1.07 civarında gerçekleşmiştir.

İşgücü arzındaki artışlar; eğitim, sağlık gibi altyapı harcamalarını artırdığı ve istihdam imkânlarının yaratılması için ek sermayeyi gerektirdiği için bazı sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Kişi başına gelirin düşük olduğu, Türkiye'de hızla artan bir işgücü arzının yaratacağı problemler çok büyük önem taşımaktadır. Artan işgücü arzını istihdam edebilecek yeni iş imkânları yaratılmadığı takdirde işsizlik, sosyal ve ekonomik boyutları olan çok önemli bir mesele olarak, bugün olduğu gibi karşımıza çıkacaktır. Bu soruna köklü bir çözüm bulabilmenin ilk şartı yatırımların özellikle istihdama yönelik yatırımların artırılmasıdır.

Türkiye’de tarımda mevsimlik eksik istihdam sorunu kendisini göstermektedir. Kırsal kesimde şu anda yavaşlamış olan nüfus artış hızının durumu da dikkate alınarak, mevcut gizli işsizlik ve mevsimlik işsizlik sorununun bir süre daha devam edeceğini söylemek mümkündür. Tarımda özellikle mekanizasyon sonucu önemli miktarda işgücü fazlası ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan mekanizasyona geçişte, istihdam sorunları ile oluşabilecek sosyal kayıplarda dikkate alınmalıdır. Günümüzde özellikle büyük şehirlere akan kırsal kaynaklı işgücüne bile istihdam imkânı bulunamazken, hızlı makinalaşma, kırsal kesimlerde ciddi boyutlara ulaşabilecek sorunlar doğurmaktadır (Baran, 1972). Tarımda tam istihdamı sağlamak ve bunun dışında kalan nüfusu Avrupa Birliği ülkelerinin yaptığı gibi planlı bir şekilde sanayi ve diğer kesimlere kaydırmak gerekmektedir.

Türkiye’de yapılan nüfus sayımlarında dikkati çeken noktalardan birisi, her sayım yılında tarımsal faaliyet kollarında çalışanların oranlarında bir düşmenin olduğu ve 1980 yılında bu oran %56.1 iken azalarak 1995 yılında %39.1’e düşmüş olmasıdır. Ancak burada tarımda çalışan nüfusun sadece artan kısmı sektör dışına gönderilmiştir. Çalışan nüfusun, sektörel dağılımı planlarda öngörülen biçimde gelişmemiştir. Yani tarımda çalışan nüfus, planlarda hedeflendiği şekilde azaltılamamıştır.

Kırsal alanda işlenebilen tarım arazisinin marjinal sınırlara varması, artan nüfusa tarım dışı alanlarda istihdam imkânlarının gerektiği şekilde sağlanamaması, arazilerin çeşitli nedenlerle (miras hukuku, veraset kaideleri vs.) parçalanması sonucunda şehirlerin köylere oranla daha çekici olması nedeniyle, şehir nüfusu köy nüfusundan fazla olmuş, şehir nüfuslarının yıllık artış hızı köy nüfusunun yıllık artış hızından çok fazla olmuştur. Tablo 2. ‘de bu durum yıllar itibarıyla verilmiştir.

Her ne kadar tarımın payında bir azalmanın olduğu söylenmekte ise de bunun yeterli olmadığı ve tarımda çalışan nüfusun payının gelişmiş ülkelere göre ülkemizde çok daha yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin; 1994 yılında Avrupa Birliği ortalaması tarımsal nüfus %5.5 iken aynı oran Türkiye’de %44.6’dır (Ayyıldız vd., 1997).

Türkiye’de, bir gelişmişlik kriteri olarak kullanılan tarımsal nüfus oranının, ülkemizi henüz az gelişmişlik kategorisine dahil ettiğini söylemek mümkündür. Çünkü tarımsal nüfusun, toplam nüfus içindeki oranı %10 ve daha aşağı olan ülkeler, bu kritere göre gelişmiş ülke olarak kabul edilmektedir (Özçelik, 1985).

Tablo 2. Sayım Yıllarına Göre Şehir-Köy Nüfusları ve Yıllık Nüfus Artış Oranları

Table 2. Urban and Rural Population in Census and Annual Population Increase Rates

Sayım Yılı	Toplam Nüfus (Milyon)	Şehir			Köy		
		Nüfus (Milyon)	Şehir Nüfusu Oranı (%)	Yıllık Artış Oranı (%)	Nüfus (Milyon)	Köy Nüfusu Oranı (%)	Yıllık Artış Oranı (%)
1950	20.947	5.244	25.0	-	15.702	75.0	-
1955	24.064	6.927	28.8	5.6	17.137	71.2	1.7
1960	27.754	8.859	31.9	4.9	18.895	68.1	2.0
1965	31.391	10.805	34.4	4.0	20.585	65.6	1.7
1970	35.605	13.691	38.5	4.7	21.914	61.5	1.3
1975	40.347	16.869	41.8	4.2	23.478	58.2	1.4
1980	44.736	19.645	43.9	3.0	25.091	56.1	1.3
1985	50.664	26.865	53.0	6.3	23.798	47.0	-1.1
1990	56.473	33.326	59.0	4.3	23.146	41.0	-0.6
1995	62.171	37.853	60.9	2.7	24.317	39.1	1.0

Kaynak: Anon., 1995; Anon., 1996.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) son yaptığı dünya istihdam raporuna göre işsizlik evrensel bir boyut haline gelmiştir. Dünyada çalışabilir nüfusun %30’u Türkiye’de de %27’si, yani 6 milyon kişinin işsiz olduğu belirlenmiştir (Şener, 1996).

Türkiye’de devletin resmi rakamlarına göre %6 civarında olan işsizlik rakamlarının gerçek boyutları ise oldukça ürkütücüdür. Son olarak Sosyal Sigortalar Kurumu’nun açmış olduğu 2500 kişilik kadro için başvuru yapan 100 bin kişi bu korkunç tabloyu ortaya çıkarmıştır. ILO’nun Türkiye’de verilerinden yararlandığı Petrol-İş Sendikası’nın uluslararası kriterlere göre yaptığı araştırmada ise 15 yaş üzerinde çalışabilir nüfusun %26.6’sı işsizdir. Bu oran 1994 yılında %30.1 iken, 1995 yılında %27.6 olmuştur. 1996 yılında da %26.6 olan işsizliğin 1997’de %27’ye çıkacağı belirtilmektedir. Rakamlara bakılacak olursa Türkiye’de 1994 yılında 6 milyon 442 bin olan işsiz sayısı 1995’te 6 milyon 42 bin, 1996’da 5 milyon 908 bin olarak gerçekleşmiştir. 1997 yılı işsiz tahmini ise 6 milyon 194 bin olarak beklenmektedir. ILO’nun raporlarına göre, işsizlikten Avrupa’da payını almaktadır. İspanya’da işsizlik %22.3’ü bulurken bu rakam Belçika’da %14.2’ye ulaşmıştır. Almanya’da

%10'dan %11.2'ye çıkan işsizlik oranı Finlandiya'da %15.1 olarak gerçekleşmiştir. Fransa'da 1995 işsizlik oranı ise %11.8'dir (Şener, 1996).

Yapılan hesaplamalar göre bugün dünyada 1 milyar işsiz olduğu belirlenmiştir. Bu da mevcut işgücünün 1/3'ünün işinin olmadığını göstermektedir. Bu 1 milyar işsiz 800 milyonu her an göçe hazır, ülkelerini terk etmeye hazır işsizlerden oluşmaktadır. Örneğin Çin'de bugün aşırı nüfus baskısından dolayı 300 milyon kişi her an göçe hazırdır. Şayet bu toplum disiplin altında tutulamazsa 2000 yıllarının başında dünyada yeni bir kavimler göçünün yaşanması işten bile değildir. Burada dikkate alınacak husus özetle şudur; şayet yoksulluğu, işsizliği ortadan kaldırıcı tedbirler alınmaz ise gelecek yüzyıldaki sorunların başlangıç noktası ve hesaplaşmalar aç ve tok insanlar arasında olacaktır. O halde fakirliğin altyapısı olan işsizliği ortadan kaldırmak için fikirler üretilmelidir. Batı dünyası bu süreçte klasik ekonomi teorileri de dahil, tüm bildiklerini masaya yatırmakta ve yeni fikirler üretmeye çalışmaktadırlar. Geleneksel sanayileşmiş ülkelerdeki hızlı değişimin kurbanları olan çalışanlar arasında işsizlerin sayısının hızla tırmandığı bir gerçektir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı'nın (OECD) hesaplamalarına göre, ABD ve Kanada, Japonya, Avrupa ülkeleri ile Avustralya ve Yeni Zelanda gibi geleneksel sanayileşmiş ülkelerde işsizlerin sayısı, 1970'lerin başlarından bu güne geçen süre içerisinde üçe katlanmıştır (Oğuz, 1996).

3. Nüfus Artışı ve Gıda Maddeleri Tüketimi Arasındaki İlişki

Günümüzde dünya açlığa mı gidiyor sorusu sık sık sorulmaya başlanmıştır. Yapılan araştırmalar, yeryüzü tahıl üretiminin 1950-1984 arasında gösterdiği yükselişin, 1993 yılından bugüne azalmaya başladığını, tahıl stoklarının 1987'de 104 günlük iken, 1996'da 47 güne düştüğünü göstermiştir. Bugün 5.7 milyara varan dünya nüfusunun 2020 yılında 8 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Dünya nüfusunun büyük bir bölümünün gelişmekte olan ülkelerle, yiyecek yardımına muhtaç, fakir ülkelerde yaşadığı bilinmektedir. Modern tarımda büyük gelişmeler olmasına rağmen, verimli tarım alanlarının iklim değişiklikleri, erozyonun meydana getirdiği amansız tahribat, şehirlerin genişleyerek çevrelerindeki ekime elverişli toprakları beton yığını haline dönüştürmeleri, köylerden şehirlere olan göç gerçeği, yakın bir gelecekte insanların yeterli beslenip beslenemeyeceği endişesine kapılmalarına yol açmaktadır. Uzmanlar, yeryüzü nüfusunun %75'inin 2025 yılında büyük şehirlerde yaşayacağını vurgulamaktadır (Giritli, 1996a).

Birleşmiş Milletler'in yapmış olduğu bir araştırmaya göre Afrika'da rüzgâr ve su erozyonunun yılda hektar başına 5-10 ton toprağın kaybına yol açtığını, Avrupa ve Avustralya'da hektar başına 10-20 ton, Kuzey, Orta ve Güney Amerika'da ise 30 tona vardığını göstermiştir. Ülkemizde ise her yıl 500 milyon ton toprağın erozyonla kaybedildiği bilinmektedir. Türkiye'de 60 milyonun üzerinde bulunan nüfusun 2000 yılında 69.6 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir. Ülkemizin gün geçtikçe azalan tarım ve orman arazisinin söz konusu nüfus artışını beslemede ve nüfusun %40'ına iş sağlamada oldukça zorlanacağını ortaya koymaktadır. Türkiye'de halkın %10'unun bitkisel, %22.5'inin protein fakiri olduğu ve her 7 kişiden birinin sağlıklı yaşamı için yeterli kaloriyi alamadığını, nüfusun yarıya yakınının çeşitli hastalıklardan şikayetçi bulunduğunu, yapılan son araştırmalar göstermektedir. Önümüzdeki 25 yıl içinde yiyeceğe olan gereksinimin %64 oranında çoğalacağı, gelişmekte ve fakir ülkelerde ise söz konusu gereksinimin %100 oranında artacağı hesaplanmıştır. Bu durum karşısında bazı tedbirlerin alınması kaçınılmaz olarak görülmektedir. Örneğin; üründe kullanılacak çevre dostu yöntemlerle toprağın sağlıklı kullanımı, zararlılara uygulanan zehirli ilaçların azaltılması, suyun dikkatli kullanılması, tohumların ıslahı konusunda gerek hükümetler ve gerekse milletlerarası kuruluşların çiftçiler ve bilim adamları kadar hassas ve takipçi olmalarının sağlanması gerekmektedir. Dünyanın adım adım açlığa doğru yaklaşması tüm ülkeleri yakından ilgilendirmektedir. Nitekim 13-17 Kasım 1996 günleri arasında Roma'da yapılan Gıda Zirvesi'nde "Açlığa karşı savaş" ilan edilmiştir. Roma'daki Dünya Gıda Zirvesi öncesinde, iyi beslenmenin insanların temel haklarından biri olduğu belirtilerek, dünyada 840 milyon insanın açlık çektiği ve sanayileşmiş ülkelerde dahi milyonlarca insanın yetersiz beslendiği, Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) tarafından söylenmiştir (Giritli, 1996a).

Hızlı nüfus artışının gıda maddeleri üzerinde oluşturduğu baskı sonucu, birçok az gelişmiş ülkede açlık ve gıda maddesi sorunu kendisini göstermektedir. Artan nüfusun ortaya çıkardığı tablo, bu nüfusun nasıl besleneceği ve halen açlıktan zarar gören milyonlarca insana yenilerini ilave etmeden, dünya nüfusunun nasıl besleneceği sorusunun cevabını düşünmeye insanları yöneltmektedir.

Resmi kayıtlara göre dünyada yeterince beslenemeyenlerin ve açlık tehlikesiyle karşı karşıya olan kişilerin sayısı yukarıda da belirtildiği gibi 840 milyon kişidir (Giritli, 1996b). Kalkınmakta olan ülkeler hızlı nüfus artışlarının da etkisiyle, kendilerine yetersiz olmalarından dolayı giderek dış kaynaklara daha çok bağımlı hale gelmektedirler.

Dünya kaynaklarının toplam üretim potansiyelinin, talebi dengeleyeceği düşünülürse de, nüfusun her geçen gün arttığı, üretimin ise o oranda artmadığını ve mevcut olduğu varsayılan üretim potansiyelini kullanacak,

üretimi gerçekleştirecek, uygulamaların dünya yüzeyinde, özellikle giderek daha fazla açlık çeken az gelişmiş ve kalkınmakta olan ülkelerde, sonucu etkileyici bir aşamaya ulaştırılmadığı bir gerçektir.

Yapılan çalışmalar 2000 yılında buğday, et ve süt üretiminin talep karşısında yetersiz kalacağını, 2000 yılında et ve tavuk eti talebinin ancak yarısının karşılanabileceğini göstermektedir (Açıl, 1980). Türkiye gıda maddeleri yönünden, birçok ülkeden daha iyi durumdadır. Ancak nüfus artışının bu durumu ileride nasıl etkileyebileceğini şimdiden düşünmek gerekmektedir. Bu amaçla yapılan bir hesaplamada 1965 yılında fert başına tüketilen buğdayın yılda 187.2 kg. olduğu, bu miktarın şayet nüfus artış hızı yılda ortalama %3 olursa 2000 yılına kadar değişmeyeceği ve yine 187.2 kg olacağı, artış hızı %2.6 olursa fert başına tüketimin 215.7 kg olacağı, nüfus artış hızı %2 olursa 264.8 kg olacağı belirlenmiştir. Ancak bu tahminlerin yapılmasında her yıl buğday üretiminde %3 artış olacağı bazından hareket edilmiştir. Aynı çalışmada buğday üretiminin %2 artması halinde bu tüketim rakamlarında düşme olacağı ve nüfus artış hızının %2.6 seviyesinde kalması halinde, 1965 yılındaki kişi başına tüketimin devam ettirilebilmesi için 2000 yılında buğday ithal etmenin gerekebileceği ileri sürülmüştür. Bu tahminlerin yapılmasında buğday üretiminin %79'unun tüketildiği kabul edilmiştir. Aynı kabulde 1980 yılında fert başına buğday tüketimi hesaplandığında 302.2 kg olduğu bulunmaktadır. Bu durum 1965 yılına göre 2000 yılı için yapılan tahminlerde kullanılan nüfus artışlarının yaklaşık olarak gerçekleşmesine (%2-3) rağmen, buğday üretiminin 1980'e kadar tahminlerin üzerinde arttığını göstermektedir (Özçelik, 1985).

4. Nüfus Artışının Diğer Ekonomik Etkileri

Bu başlık altındaki etkileri konut ihtiyacı, devlet harcamaları ve işletme başına düşen tarım alanı olarak genel bir şekilde ifade etmek mümkündür.

Daha önce de belirtildiği gibi çeşitli sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı ortaya çıkan köyden şehirlere göç olayı, hızlı bir şehirleşmeye neden olmakta ve çarpık şehirler meydana gelmektedir.

Nüfus artışı gelişme, altyapı, eğitim, sağlık gibi devlet harcamalarında da artış yapmayı zorunlu kılmaktadır. Çünkü kişi başına düşen devlet harcamalarını aynı seviyede devam ettirebilmek için diğer zorunluluklar ele alınmasa dahi, nüfus artışı oranında artırmak gerekmektedir.

Bu harcamalardaki fert başına düşen miktarlardaki yapılan artışların, bir kısmının nüfus artışı dolayısıyla kaybolmasını en aza indirmek için nüfus artış hızını düşürmek gerekmektedir. Bu sağlandığında söz konusu harcamaların etkinliği de artacaktır. Bu harcamaların başlıca kaynağı fertlerin ödeyeceği vergiler olduğuna göre, hızlı nüfus artışının toplumun fertlerine yükleyeceği sorumluluk açıkça görülmektedir.

Bilindiği gibi nüfus artışının da sebeplerinden birisi olduğu tarım işletmelerinin parçalanması ülkemiz tarımının çözülmesi gereken önemli sorunlarından biridir. İşletmelerin parçalanması ile küçük işletme sayısı ve toplam işletmelerin adedi artmaktadır. Tarım alanlarının da sınırına ulaşıldığı düşünülürse, bu miktarı sabite yakın olan arazi, gittikçe daha fazla sayıda işletme arasında paylaşılmak durumunda bulunmaktadır. Yeterli geliri sağlayamayacak işletmelerin ortaya çıkması, şehirlere olan göçün de sebepleri arasında bulunmaktadır.

Yıllar itibarıyla yapılan iki tarım sayımının sonuçlarına göre işletme başına düşen tarım alanlarındaki değişim, örnek teşkil etmesi açısından tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Türkiye'de Yıllara göre İşletme Başına Düşen Tarım Alanı

Table 3. Cultivated Area Per Farm by Years in Turkey

Yıllar	Toplam İşletme Sayısı	Değişim (%)	Toplam Tarım Arazisi (Ha)	Değişim (%)	İşletme Başına Düşen Arazi (Ha)	Değişim (%)
1980	3 650 910	100.0	22 764 029	100.0	6.24	100.0
1991	3 966 822	108.7	23 451 099	103.0	5.91	94.7

Kaynak: Anon., 1995.

Tablodan da görülebileceği gibi toplam işletme sayısı ele alınan 11 yıllık dönem zarfında %9 civarında bir artış gösterirken, aynı dönemde toplam tarım arazisindeki artış oranı %3 civarında kalmıştır. Buna karşılık işletme başına düşen tarım arazisi miktarı %5 civarında bir azalma göstermiştir. Bu durum bugünden sonra oluşturulacak tarım politikalarının en önemli sorun olarak, işletme başına düşen tarım arazisinin artırılması için gerekli önlemlerin tespit edilmesi yönünde olması gerekmektedir.

SONUÇ

Dünyada birçok geri kalmış ve gelişmekte olan ülke açlık pençesinde olup, bununla ilgili problemleri çözmeye çalışmaktadır. Ancak problemlerin çözüm noktasında yanlış hareket edilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus öncelikle hızlı nüfus artışını frenlemek daha sonra diğer problemlere el atmak olmalıdır. Nüfus artışı ülke kaynaklarının etkin kullanımını engellemekte, bir çok konuda ekonominin önündeki çözülmesi gereken başlıca sorun olarak kendini göstermektedir. Bu nedenle Türkiye'de nüfus artışının olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için gerekli tedbirlerin zaman geçirmeden ve iyi tespitle alınması ve uygulanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Açıl, A.F., 1980, Tarım Ekonomisi, Ankara Üniv. Zir. Fak. Yay. No: 741, Ankara.
- Anonim, 1991, T.C. Başbakanlık Devlet İst. Enst. 1990 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları, Ankara.
- Anonim, 1994, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 1993, Sağlık Bakanlığı (Türkiye), Hacettepe Üniv. Nüfus Etütleri Enst. Ve Macro International Inc., Ankara, Türkiye
- Anonim, 1995, T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye İstatistik Yıllığı, Ankara.
- Anonim, 1996, T.O.B.B. 1995 Ekonomik Raporu, 51. Genel Kurul, Ankara.
- Anonim, 1997, Güncel Avrupa, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, sayı:7-8, Eylül-Ekim 1997, Ankara.
- Arkan, R., 1995, Ekonomi Ders Kitabı-1, Tutibay Ltd. Şti. Şeh. Adem Yavuz sok. 3/7, Kızılay/Ankara
- Ayyıldız, T., S.Açikel, T.Atsan, A.Keskin, 1997, Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri, Atatürk Üniv. Yay. No: 850, Zir. Fak. Yay No: 332, Ders Kitapları Ser. No: 79, Erzurum.
- Baran, T., 1972, Ekonomik Kalkınmanın Doğurganlık Üzerindeki Etkisi, A.Ü. Siyasal Bil. Fak Dergisi Cilt:27, No:4, Ankara.
- Cillov, H., 1996, Nüfus Artışı ve Sorunları, İstanbul Ticaret Odası Sayı: 8 Mart Çarşamba, İstanbul.
- Giritli, S., 1996a, Dünyada Açlık Tehlikesi mi? İstanbul Ticaret Odası Sayı: 22 Kasım 1996, İstanbul.
- Giritli, S., 1996b, Dünya Açlık Zirvesinin Ardından, İstanbul Tic. Oda. Sayı: 20 Aralık 1996, İstanbul.
- Oğuz, Ş., 1996, İşsizlik Bin Yılı, Milliyet Gazetesi, Sayı: 29 Kasım Cuma 1996.
- Özçelik, A., 1985, Nüfus Artışının Ekonomik Tesirleri ve Türkiye Açısından Önemi, Karınca Koop. Postası, Yıl: 51, Sayı: 586, Ankara.
- Pirimoglu, A.B., 1975, Türkiye'de Nüfus Artışının Ekonomik Gelişmeye Tesirleri, Atatürk Üniv. Yay. No: 54, Araşt. No: 39, Ankara Basım ve Ciltevi, Ankara.
- Şener, N., 1996, İşsizlik Kabus Gibi, Milliyet Gazetesi, Sayı: 29 Kasım Cuma 1996.